

Petrol Piyasalarındaki Beklentiler

(2019-2024)

Uluslararası Enerji Ajansı (UEA), OECD üyesi ülkelerin, belli ön koşullara sahip olmaları halinde üye oldukları bir topluluktur. Halen Türkiye dahil 30 üyesi olan topluluğun üyelerinin çoğu petrolde dışa bağımlı ülkelerdir. Kuruluşun temel amacı, “üyelerine güvenilir, ödenebilir ve temiz enerji sağlamak” olarak belirtilmektedir. Misyonu, 4 temel alanda (enerji güvenliği, ekonomik gelişme, çevre konusunda duyarlılık ve bu alanlarda küresel işbirliği) odaklanmaktadır. »

Ajans, sadece petrol ve gaz ile sınırlı olmayan ve tüm enerji kaynaklarının yanı sıra, talep tarafı yönetimini de kapsayan çok geniş bir yelpazede kapsamlı çalışmalar yapmakta ve raporlar yayınlamaktadır. Bu sayımızda, Ajans'ın, 2019-2024 döneminde, petrol piyasalarındaki beklentileri değerlendiren öngörülerini¹ özetlemeye çalışacağız.

Genel Değerlendirme

Küresel piyasalar, olağanüstü bir değişim sürecinden geçmektedir. ABD, küresel petrol arzında, liderlik konumunu arttırarak sürdürmektedir. Özellikle daha ağır petrol üreten başlıca ülkelerin arzında, ambargo ve üretim düşüşlerine bağlı olarak azalma yaşanması, küresel enerji güvenliği ve arz-talep dengeleri açısından sıkıntılara neden olmaktadır. 2018'de ABD, petrol talep artışında gene en üst sırada yer alsada, talep artışında ağırlık, gelişmiş ekonomilerden, gelişmekte olan Asya ülkelerine ve sektörel bazda da petrokimya sektörünün talebine doğru evrilmektedir. Bu temel değişimler, petrol ticareti ve rafinaj sektörü üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

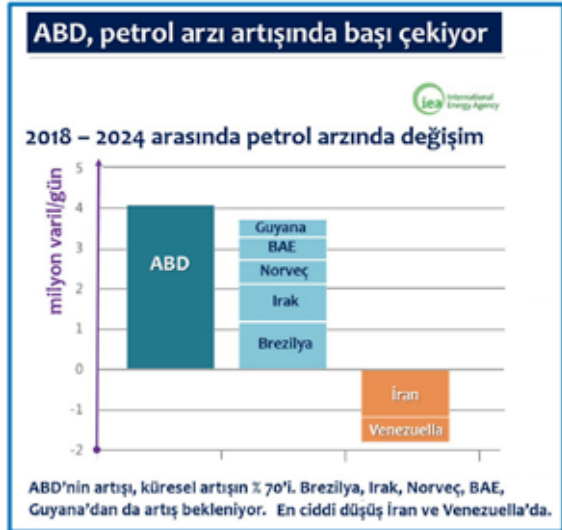
Bu sektörün, Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün

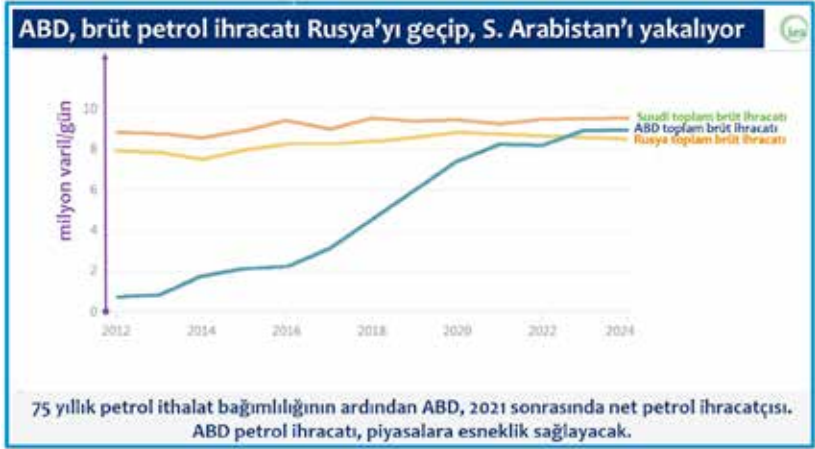
yayımladığı ve 2020'den itibaren geçerli olacak yeni deniz ulaşım yakıtları standartlarına uyum için, dönüşüm ve yatırım gereksinimi öne çıkmaktadır.

ABD, Küresel Petrol Arz Artışında Başlı Çekiyor

ABD'nin bu rolünü, orta erimde sürdürmesi bekleniyor. 2018 yılında ortalama 2,2 milyon varil günlük üretim artışı ile beklenmeyen bir yükselişe geçen ABD'nin, 2024'e kadarki (orta vade) süreçte de küresel petrol üretim artışının % 70'ini sağlayarak; toplam arza günde 4 milyon varillik bir katkı sağlaması beklenmektedir.

Petrol arzında önemli katkı sağlaması beklenen OPEC dışı ülkelerden Brezilya, Kanada, Norveç ve Guyana'nın ise önümüzdeki 5 yılda, günlük toplam 2,6 milyon varillik arz artışı sağlayacağı tahmin

edilmektedir. OPEC dışı üretici ülkelerin, bu dönemde beklenen toplam petrol üretim artışlarının toplamı, 6,1 milyon varil olarak hesaplanmaktadır.

OPEC üyesi ülkeler arasında sadece Irak ve BAE'nin üretim artış planları olduğu not edilmektedir. Bu artış sağlanabilirse, ambargo ve siyasi/ekonomik karışıklıklar nedeniyle İran ve Venezuela'dan kaynaklanan ciddi üretim düşüşlerinin dengelenebileceği düşünülmektedir.

Gene de toplamda, 2024 yılında, OPEC'in etkin üretim kapasitesinin, mevcut duruma kıyasla, günde 0,4 milyon (400 bin) varil azalacağı hesaplanmaktadır.

ABD, küresel petrol ticaretinde de önemli bir oyuncu konumuna yükseliyor

ABD, hızla artan petrol üretiminin ivmesiyle, 2021'den itibaren net petrol ihracatçısı (ham petrol ve ürünler toplamında) konumuna

yükselecek. 2024'e doğru, ülkenin brüt petrol ihracatının, Rusya ve S. Arabistan'ın seviyesini yakalayarak, günde 9 milyon varil bulması bekleniyor.

ABD'nin petrol ihracatçısı konumuna yükselmesi, "Şeyl² Devrimi"nin bir diğer önemli sonucu olarak değerlendiriliyor. UEA, ABD'nin artan petrol üretiminin, dünya genelinde petrol güvenliğine olumlu etkisi olduğunu değerlendiriyor. Böylece, özellikle talebi hızlı artan Asya ülkelerinin arz tarafındaki çeşitlilikten yararlanacağı saptamasını yapıyor.

Brezilya, petrol arz artışında ikinci en önemli ülke olarak öne çıkıyor ve 2024'e kadar günde 0,8 milyon varillik ihracat artışı sağlaması bekleniyor. Brezilya'yı son yıllarda azalan üretimini, bir "Rönesans" ile yeniden artıran ve böylece Kazakistan ve Kuveyt'i 2024'e kadar geçmesi beklenen Norveç izliyor.

2019'da yatırımlar artmış olsa da daha fazla yatırıma gereksinim var

UEA'nın söz konusu raporundaki arz artış tahminleri, ağırlıklı olarak geliştiriliyor. UEA önceki yıllarda, yakın erimde artması beklenen petrol talebinin, yeterli bir yedek üretim kapasitesini sağlayabilecek hacimdeki yatırımlarla mümkün olabileceğini öne sürmekteydi. Ajansın geçen seneki anali-

zinde, mevcut sahalarındaki doğal üretim düşüşlerinin (rezervuarların hacimleri sınırlı olduğu için, üretiğe basıncın ve üretimin düşmesi, doğal/beklenen bir süreçtir) incelenmesi sonucunda, her yıl bir Kuzey Deniz (sahaları toplam) üretimi kadar ilave üretim yapılabilmesi halinde, mevcut üretim düzeyinin ancak sağlanabileceğini hesaplamıştı. Bu saptama, bugün için de geçerli kabul ediliyor. Bu nedenle de geçtiğimiz 2 yılda olduğu gibi 2019 yılında da, petrol ve gaz şirketlerinin, yatırımlarını daha önce

açıkladıkları planlara uygun olarak yapmaları halinde, gereken üretim düzeyinin ancak sağlanabileceği öngörülüyor. Her ne kadar ABD petrol üretimi beklenenin üzerinde bir seyir izlemişse de 2024'e kadar olan dönemde yatırımların hacminin yeterince artıp artmayacağı konusunda bazı belirsizlikler var.

Petrol talep artışında eski hız yoksa da ufukta henüz aşağı doğru bir eğilim görünmüyor

Önümüzdeki 5 yıllık dönemde petrol talep artış hızının, önceki yıllara göre bir miktar hız kesmesi bekleniyor. Ancak gene de bunun aşağı doğru bir eğilime dönüştüğü söylenemez. Petrol talebi temelde, küresel ekonominin büyüme gücüne bağlı. Son dönemde Uluslararası Para Fonu (IMF), kısa dönem büyüme beklentisini, birçok ülkede daha zayıf ekonomik gelişme algısına bağlı olarak, aşağı doğru değiştirdi. Büyük AB ülkeleri ve İngiltere arasında yaşanmakta olan ticari anlaşmazlıklar (Brexit konusundaki dalgalanmalar), uluslararası ticaret hacminin daralmasına ve buna bağlı olarak ta petrol talebinin azalmasına neden olabilecektir.

Ancak ekonomik ortam her ne kadar iç açıcı görünmese de petrol talebinde (eski hızında olmasa da) gene de artış beklenmektedir. Bu artışta kilit etkenlerin başında, gelişmekte olan ekonomilerin büyüme eğilimlerinin devam edecek olması yer almaktadır.

2024 yılına kadar petrol talebinin

günde 7,1 milyon varil artması beklenmektedir. Çin ve Hindistan, bu artışın % 44'ünü ifade etmektedir. Çin'in büyüme hızı yavaşlamış olsa da son 10 yılda bu ülkenin GSH'sı 2 katından fazla artmıştır ve bu artış "sağlıklı" biçimde sürmektedir. Gelir düzeylerinde ciddi artışlar gözlenirken, petrol talebinin sektörel ağırlığı, ağır sanayi sektörlerinden, tüketicilerin talebine kaymaktadır. Fert başına GSH'sı, Çin'in beşte biri kadar olan Hindistan'ın petrol talebi ise çok daha hızlı artarken, 2024 yılında Hindistan'ın petrol talebinin, Çin ile aynı seviyeye ulaşacağı öngörülmektedir.

Petrol ürünlerine yönelik talep artışında benzin, yerini petrokimya ürünleri ve jet yakıtına bırakıyor

Petrol talep artışının bir diğer önemli boyutu, farklı petrol ürünlerine yönelik talep artış oranlarıdır. Benzin, yerini petrokimya ürünleri ve jet yakıtına bırakırken, 2024'e kadarki dönemde talep artışının belirleyici ürünleri bu ürünler olacaktır. Daha fazla plastik malzeme gereksinimi, daha fazla petrokimya ürünü talebi anlamına gelmektedir. Her ne kadar plastik kullanımının önüne geçme, geri dönüşüm ürünleri için daha fazla teşvik çabaları sürmekte ise de plastik ve petrokimya ürünleri talebi hızla artmaktadır.

Uluslararası Enerji Ajansı, 2024'e kadarki süreçte, bu ürünlere yönelik olarak, başını ABD ve

Çin'in çektiği 50 adet büyük çaplı proje belirlemiş durumdadır. Bu projelerin gerçekleşmesi ile günde 2,2 milyon varillik ek petrol talebi oluşacaktır. Bu miktar söz konusu dönem için beklen petrol talebinin % 33'üdür.

Talebi yukarı çeken bir diğer sektör, hızla büyüyen havacılık sektörüdür. Küresel ölçekte artan ücretler³, yeni inşa edilen hava alanları⁴ ve büyüyen uçak filoları, bu artışın temel nedenlerini oluşturuyor. Asya ülkelerinin, 2024'e kadarki süreçte beklenen talep artışının % 75'ini yaratması bekleniyor. Çin, talebin en yüksek miktarını (mutlak değer) oluştururken, Hindistan en yüksek artış oranını gerçekleştirecek (yıllık ortalama % 8,2).

Toplam talep artışı, enerji (petrol tüketim) verimliliğindeki iyileşmeye ve hızla büyüyen ekonomilerdeki doyunluğun talep artışını azaltan etkilerine karşın gerçekleşecek. Örneğin benzin talep artışının, verimlilikte sağlanacak iyileşmelere bağlı olarak, yılda ortalama % 1'den daha düşük gerçekleşmesi bekleniyor. Buna karşın, gelişmekte olan ekonomilerde, bu artış oranının, artan gelirlere ve daha fazla aracın trafiğe çıkmasına bağlı olarak, % 2'den fazla olacağı hesaplanıyor.

Uluslararası Denizcilik Teşkilatı (UDT) Düzenlemeleri

UDT'nın, 2020 yılından başlayarak devreye girmek üzere, denizcilik yakıtları için yayınladığı

yeni standartların, denizcilik şirketleri ve rafineriler için bazı zorluklar yaratması bekleniyor.

Gene de söz konusu sanayilerde, yeni standartlara orta vadede uyum sağlanabileceği öngörülmüyor. En fazla (yeni standarttaki) ürün hacminin; ABD, Çin ve Orta Doğu ülkeleri tarafından üretilmesinin gerekeceği hesaplanıyor. Buna karşın, küresel piyasalarda en azından ilk yıllarda, yeni standartlara uygun ürün hacminde bir daralma olabileceği ve bazı standart dışı ürünlerin piyasada olabileceği düşünülüyor. Yüksek oranda kükürtlü fuel oil talebi hızla düşerken, boşluğu öncelikle gazyağının daha sonra da onunla birlikte düşük oranlı kükürt içeren fuel oilin kapatması beklenmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak, başlangıç döneminde gazyağı fiyatlarının artabileceği öngörülmüşken, karasal alanlarda bu ürüne olan talebin düşük seyretmesi nedeniyle, artışın çok yüksek olmayacağı da hesaplanıyor. Yüksek oranda kükürt içeren ve istenmeyen fuel oil'in ise özellikle Orta Doğu piyasalarında, elektrik üretimi amaçlı bir piyasa bulabileceği tahmin ediliyor.

Rafinericiler çifte sorunla karşı karşıyalar: Kapasite patlaması ve ürün kalitesi

Rafineri endüstrisi, 2024'e kadarki dönemde, günde net 9 milyon varil daha fazla üretecek yeni bir kapasite artışı ile karşı karşıya kalacak. Yeni kapasite

ilavesinde Çin'in, ABD'yi geride bırakması bekleniyor. Ürün kapasitesindeki bu arz artışı, talebin çok üzerinde olacağı için, piyasaların dengelenebilmesi için, bazı mevcut rafinerilerin kapanması gerekir. Ancak sorun, bu devre dışı kalışın, nerede ve ne zaman gerçekleşeceği noktasında düğümleniyor. Küresel ölçekte, ortalama ham petrol üretimi, ağırlıklı olarak orta gravitedeki kükürtlü petrol biçiminde gerçekleşirken, bazı ülkelerdeki üretim düşüşleri ve jeopolitik gelişmeler nedeniyle, ağır petrol üretimi tarafında belirsizlikler ve üretim düşüşleri söz konusu...

Bir yandan da hafif petrol üretimi, fuel oil talebinin düşmesi ve petrokimya sektörü talebinin artmasına paralel olarak, toplam petrol üretimi içindeki payını arttırıyor. Bunların sonucunda ABD, artan hafif petrol talebinin tedarikinde birincil konuma yerleşiyor. “Şeyl petrolü”nün de UDT standartlarına uygun ürün sağlanmasında ve petrokimya sanayisinin gereksinim duyduğu nafta üretiminde, önemli rol oynaması bekleniyor. •

necdetpamirbd@gmail.com

1- Oil 2019 Analysis & Forecast to 2024, IEA

2-Kimi yayınlarda, “kaya gazı” tanımlaması yer alıyor. Oysa “kaya”, tüm kayac türlerini (tortul, metamorfik, vb.) kapsayan, genel bir terimdir. “Şeyl” (Shale) ise geçirgenliği çok düşük, ağırlıklı olarak kilden oluşan özel bir kayac türüdür. Bu nedenle yer bilimciler, “kaya gazı” tanımını yerine, şimdilik “şeyl” gazı tanımını tercih etmektedir.

3- Ülkemizdeki okurlar mutlaka bu yorumları yadırgayacaklardır. “Hangi ücret artışı?” diyeceklerini düşünüyorum. Bu yorumlar, Uluslararası Enerji Ajansı'nın yorumları

4- Bu kısmı bizden sanırım.